

Piotr Lechowski
Instytut Informacji Naukowej
Uniwersytetu Jagiellońskiego

Konferencja „E-WŁĄCZENIE czy E-WYOBECOWANIE?”

Kraków 5-6 czerwca 2006 r.

W dniach 5-6 czerwca 2006 r. odbyła się w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa Uniwersytetu Jagiellońskiego doroczna XII Międzynarodowa Środowiskowa Konferencja Naukowa E-WŁĄCZENIE czy E-WYOBECOWANIE? E-inicjatywy bibliotek, archiwów, muzeów i uczelni w walce z alienacją społeczną w Polsce i na świecie, zorganizowana przez prof. UJ dr hab. Marię Kocójową, przy współpracy z dr. Remigiuszem Sapa (sekretarzem).

W konferencji udział wzięło ponad 60 osób reprezentujących prawie 40 instytucji krajowych i zagranicznych, przede wszystkim ośrodki kształcenia akademickiego z zakresu informacji naukowej i bibliotekoznawstwa, biblioteki naukowe i publiczne oraz muzea i archiwa z Polski, Belgii, Danii, Niemiec, Szwecji, USA, Węgier i Włoch. Konferencję zaszczylił swą obecnością prof. dr hab. S. Biliński, Prorektor UJ ds. badań i współpracy międzynarodowej, Pan W. Bellis, Konsul ds. prasy i kultury w Konsulacie Generalnym USA w Krakowie oraz dr hab. M. Próchnicka, dyrektor Instytutu INIB UJ.

W ramach konferencji zostało wygłoszonych 17 referatów oraz odbyła się wideokonferencja ze specjalistą z USA Josephem A. Thompsonem, jr. (Baltimore County Public Library Towson) na temat bibliotecznych usług elektronicznych dla lokalnych społeczności.

W pierwszym dniu konferencji projekty, doświadczenia i nowe tendencje w zakresie e-włączenia różnych grup społecznych w obręb społeczeństwa informacyjnego w swoich krajach przedstawili goście z zagranicy.

H. Clausen (State and University Library, Dania) omówił duńskie inicjatywy wspierające e-włączenie, których celem jest przeciwdziałanie marginalizacji różnych mniejszości społecznych mieszkających w Danii, a zwłaszcza imigrantów, uchodźców, bezrobotnych i niepełnosprawnych. Ważną rolę w tym względzie odgrywają w Danii biblioteki publiczne, które pełnią rolę ośrodków informacyjnych, edukacyjnych i doradczych dla różnych grup społecznych zagrożonych wykluczeniem, w tym zwłaszcza mniejszości etnicznych. Funkcję krajowego centrum zasobów dla bibliotek publicznych w tym zakresie pełni Duńska Centralna Biblioteka Literatury Imigracyjnej, która dysponuje zbiorami liczącymi 130 tys. jednostek w 50 językach oraz oferuje wielojęzyczne serwisy informacyjne WWW, portale i fora internetowe przeznaczone dla mniejszości etnicznych, ułatwia selekcję materiałów (zwłaszcza gazet i czasopism) odpowiednich dla imigrantów, zapewnia usługi konsultantów etnicznych, umożliwia konfigurowanie komputerów dla alfabetów niełacińskich, itp. W opinii autora, biblioteki odgrywają coraz większą rolę w procesie e-integracji społeczeństwa duńskiego.

Specyfikę lokalnych ośrodków edukacyjnych, działających od końca lat 90. XX w. w większości miast szwedzkich (250 w 2003 r.), omówiła M. Lindh (The Swedish School of Library and Information Science at Göteborg University and Högskolan, Borås). Podstawowym zadaniem takich ośrodków jest wspomaganie procesu edukacji i rozwoju kompetencji osób dorosłych przez zapewnienie miejsca i środków technicznych do uczenia się, dostosowanie oferty edukacyjnej do lokalnej specyfiki, udzielanie wsparcia, porad i pomocy ze strony nauczycieli i doradców, umożliwienie kontaktów z lokalnym biznesem itp. Ośrodki współpracują także z bibliotekami, które stanowią miejsce spotkań dla celów edukacyjnych oraz zapewniają różne formy wspomaganie jednostek w procesie uczenia się. Działania takie odgrywają istotną rolę w procesie włączania osób dorosłych w proces kształcenia permanentnego, a zarazem stanowią ważne narzędzie polityki edukacyjnej i społecznej państwa.

Z rozwiązaniami w zakresie e-włączenia, które podejmowane są w węgierskich bibliotekach szkolnych podzielili się K. Lovász, P. Murányi i M. Pálvölgy (Berzsenyi College, Szombathely, Węgry). W swoim referacie omówili ogólnokrajowe programy i projekty rozwoju technologii informacyjnych i komunikacyjnych, podkreślili dostosowanie programów nauczania w szkołach węgierskich do potrzeb kształcenia w tym zakresie oraz wskazali na rolę bibliotek i bibliotekarzy szkolnych w nabywaniu przez uczniów kompetencji informacyjnych.

P. Boutsicous (German National Library of Science and Technology and University Library, Hannover, Niemcy) przybliżyła możliwości portalu GetInfo w zakresie dostępu do wysokiej jakości zasobów elektronicznych z zakresu nauki i techniki. Portal, należący do największej na świecie biblioteki naukowo-technicznej w Hannoverze (7 mln vol., 18,6 tys. prenumerowanych tytułów czasopism), dzięki zintegrowaniu rozmaitych narzędzi wyszukiwawczych, umożliwia dostęp (w części płatny) do katalogów i baz danych, korzystanie z zawartości czasopism

elektronicznych, serwisów current content, raportów badawczych, serwerów e-printów, itp.

W kolejnym referacie A. Fresa (Fratelli Alinari S.p.A., Włochy) zaprezentowała dwa międzynarodowe projekty e-usługowe w obszarze kultury i edukacji, które współfinansuje Komisja Europejska w ramach programu eTEN, wspierającego implementację transeuropejskich usług pożytku ogólnego. Projekt MICHAEL (Wielojęzyczny Rejestr Europejskiego Dziedzictwa Kulturowego) polega na stworzeniu niekomercyjnego, ogólnoeuropejskiego serwisu online, w ramach którego użytkownik będzie mógł korzystać z portali różnych krajów ze zdigitalizowanymi obiektami kultury narodowej. Zapewnienie powszechnego dostępu do europejskiej spuścizny kulturalnej w postaci cyfrowej jest szczególnie istotne w kontekście likwidowania barier etnicznych, językowych, finansowych itp. w dostępie do dóbr kultury i ma ważne znaczenie w procesie integracji europejskiej. Adresowany do instytucji edukacyjnych projekt EURIDICE (Europejska Kolekcja Zalecanych Materiałów Dydaktycznych do Kształcenia na Odległość dla Wykładowców) ma z kolei na celu stworzenie obszernej kolekcji zdigitalizowanych obiektów kultury, opatrzonej staranną i wielojęzyczną charakterystyką za pomocą metadanych, które mogą stanowić wsparcie dydaktyczne wykładowców w kształceniu na odległość.

Do powyższej problematyki nawiązali też F. Truyen i S. Roegiers (University of Leuven, Belgia), którzy dokonali analizy różnych strategii realizacji e-learningu z wykorzystaniem zasobów ikonograficznych na przykładzie pięciu uniwersytetów uczestniczących w projekcie EURIDICE, w tym m.in. Uniwersytetu Jagiellońskiego. Autorzy stwierdzili, że żadna z analizowanych instytucji nie realizuje e-learningu w taki sam sposób, ze względu na różnorodność rozwiązań w zakresie administracji, priorytetów, infrastruktury, liczby studentów itp. Jest to ważna przesłanka dla dostawców usług e-learningowych oraz planowania rozwoju tego sektora edukacji.

Drugi dzień konferencji poświęcony został na omówienie zagadnień teoretycznych związanych z problematyką obrad oraz przedstawienie e-inicjatyw polskich bibliotek, archiwów, uczelni i innych instytucji w walce z alienacją społeczną.

Przyczyny technologicznego wyłączenia, blisko związane z wykluczeniem społecznym i ekonomicznym (niepełnosprawność, starość, bieda, odmiennosc w sposobie życia, brak umiejętności posługiwania się techniką itp.) oraz środki i narzędzia przywracające włączenie technologiczne (zdobywanie wiedzy, kształcenie się, likwidacja barier w dostępie do źródeł informacji i dóbr kultury itp.) omówiła W. Pindłowa (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ). Podkreśliła, że wykluczone technologicznie, z różnych względów, przede wszystkim finansowych, mogą być też całe organizacje/instytucje. W przypadku instytucji pamięci (bibliotek, archiwów i muzeów) najważniejszym narzędziem e-włączania staje się obecnie digitalizacja zbiorów.

Bibliotekarze-praktycy omówili stosowane w bibliotekach akademickich rozwiązania w zakresie działań na rzecz zapobiegania wykluczeniu społecznemu. Zaliczyć do nich można telepracę w bibliotekach jako czynnik aktywizacji osób zagrożonych wykluczeniem zawodowym, zwłaszcza osób niepełnosprawnych lub przebywających na urloпах wychowawczych (E. Golec-Nycz i A. Osiewalska, Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Głównej Akademii Ekonomicznej w Krakowie) oraz różnego rodzaju kursy dla użytkowników informacji elektronicznej, prowadzone z powodzeniem przez Bibliotekę Główną Politechniki Wrocławskiej (Ł. Maciejewska, B. Urbańczyk).

W kontekście wytycznych IFLA z 1998 r. dla bibliotek obsługujących społeczeństwa wielokulturowe M. Kisilowska (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego) dokonała przeglądu elektronicznej oferty informacyjnej blisko 40 krajowych bibliotek publicznych, rozmieszczonych wzdłuż polskich granic, pod kątem uwzględnienia w niej potrzeb użytkowników należącego do mniejszości etnicznych i językowych. W konkluzji stwierdziła, że oferty takie nie są częste i w świetle wytycznych IFLA niewystarczające, dominują natomiast tradycyjne usługi i formy aktywności oparte o zbiory regionalne i współpracę przygraniczną.

Kolejna grupa referatów dotyczyła wykorzystania niektórych narzędzi internetowych jako czynników wspierających włączanie się ludzi i instytucji do społeczeństwa informacyjnego.

M. Kocójowa (Instytut Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ) na podstawie badań w Internecie omówiła kierunki rozwoju e-mailingu, jako nowej formy komunikacji społecznej, charakterystycznej dla społeczeństwa informacyjnego. Zwróciła uwagę na wpływ tworzenia formalnych i nieformalnych grup e-mailowych, na kształtowanie się postaw i zachowań społecznych oraz znaczenie poczty elektronicznej w przedsięwzięciach podejmowanych w obszarze nauki i edukacji (realizacja projektów naukowych, przedsięwzięcia edytorskie, organizacja konferencji, cele edukacyjne).

Cele, proces tworzenia i znaczenie EuroTermBanku-u, czyli ogólnoeuropejskiego, publicznego, wielojęzycznego zbioru elektronicznych informacji terminologicznych, mającego objąć docelowo ok. 500 tys. haseł terminologicznych, pochodzących z zasobów informacyjnych wielu krajów scharakteryzował T. Borkowski (Ośrodek Przetwarzania Informacji w Warszawie). Jednym z głównych celów tego przedsięwzięcia, realizowanego w ramach programu Komisji Europejskiej e-Content, jest umożliwienie nowoprzyjętym do UE krajom e-włączenie się w obieg profesjonalnej informacji terminologicznej. Z kolei M. Przystek-Samokowa (Instytut Informacji Naukowej i Studiów Bibliologicznych Uniwersytetu Warszawskiego) oceniła zasoby elektroniczne kilku najbardziej przydatnych dla polskiego slawisty krajowych bibliotek, a K. Kopiński (Archiwum Państwowe w Toruniu) scharakteryzował rolę komputeryzacji w procesie opracowania dokumentacji aktowej z okresu XIX i XX w. w polskich archiwach państwowych, ze szczególnym uwzględnieniem bazy danych IZA.

W ostatniej części konferencji wynikami swoich badań dotyczących działań na rzecz edukacji społecznej z wykorzystaniem Internetu podzielili się pracownicy naukowcy Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ.

M. Jaskowska omówiła europejskie e-inicjatywy popularyzujące naukę i wiedzę w społeczeństwie, w tym zwłaszcza międzynarodowe programy UE (Xplora) i narodowe serwisy internetowe (The Royal Society, Wissenschaft im

Dialog, Nauka w Polsce) w kontekście roli, jaką odgrywają w budowaniu społecznego zaufania do nauki i jej osiągnięć. Informacje na temat zastosowania e-learningu w 20 polskich uczelniach oraz wnioski wynikające z prowadzenia w macierzystym Instytucie kursu z zakresu opracowania dokumentów audiowizualnych i elektronicznych, realizowanego w formie zdalnego nauczania, przedstawił M. Nahotko. Na zakończenie B. Mauer-Górska omówiła postulaty środowisk bibliotekarskich i naukowych zmierzające do wyeliminowania społecznych nierówności i ograniczeń w dostępie do informacji o zdrowiu oraz wykorzystania bibliotek publicznych jako ośrodków informacji w tym zakresie. Scharakteryzowała też główne cele międzynarodowego programu promocji zdrowia w szkołach realizowanego pod patronatem Światowej Organizacji Zdrowia.

Konferencji towarzyszyły prezentacje elektroniczne wykonane przez studentów INIB UJ pod kierunkiem D. Bromowicz (Biblioteka Jagiellońska) na temat digitalizacji zasobów kultury i e-learningu oraz pokaz historycznych technik drukarskich przygotowany przez T. Grajpeła z Pracowni Technik Drzeworytniczych i Sfragistycznych.

Wszystkie referaty zostały opublikowane na płycie CD-ROM, wydanej w ramach serii e-Publikacje Instytutu Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UJ Nr 2 pod red. M. Kocójowej.

Konferencja „E-WŁĄCZENIE czy E-WYOBECOWANIE?” : Kraków 5-6 czerwca 2006 r. / Piotr Lechowski// W: Biuletyn EBIB [Dokument elektroniczny] / red. naczelny Bożena Bednarek-Michalska. - Nr 8/2006 (78) sierpień/wrzesień. - Czasopismo elektroniczne. - [Warszawa] : Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich KWE, 2007. - Tryb dostępu: <http://www.ebib.info/2007/78/lechowski.php>. - Tyt. z pierwszego ekranu. - ISSN 1507-7187